

УДК 372.83

Станіченко О. Ф.

ФОРМУВАННЯ ГРОМАДЯНСЬКОЇ ПОЗИЦІЇ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ НА УРОКАХ ПРАВОЗНАВСТВА В ПЕДАГОГІЧНОМУ КОЛЕДЖІ ЗА ДОПОМОГОЮ ІНТЕРАКТИВНИХ МЕТОДІВ НАВЧАННЯ

А Сучасне суспільство вимагає від освітян готувати «нових громадян», які вміють приймати рішення, досить продуктивно пристосовуються до обставин, змінюються дуже швидко, вміють відстоювати власну громадянську позицію, будуть справжніми патріотами своєї країни. Нині є потреба у вихованні особистості, яка матиме такі риси як активність, самостійність, творчість, здатність пристосовуватися до умов сьогодення. Всі ці якості можна сформувати за допомогою нового підходу до процесу навчання. Дана стаття присвячена проблемі формування громадянської позиції майбутніх учителів на уроках правознавства в педагогічному коледжі за допомогою інтерактивних методів навчання. Автор пропонує ефективні шляхи та умови вирішення зазначеної проблеми у процесі вивчення курсу «Правознавство».

Ключові слова: громадянська позиція; правознавство; інтерактивні методи навчання

Актуальність проблеми. Крім вирішення проблем соціально-економічних, політичних, нинішній час вимагає від громадян сформованої особистості з активною громадянською позицією. Процес формування особистості передбачає підготовку її до активної участі у житті, до реалізації її здібностей, можливостей, до високоморальної поведінки. Виховувати у молодій людини високі моральні ідеали, почуття любові до своєї Батьківщини покликане громадянським вихованням. Сучасні випускники вищої школи мають бути забезпечені якісною багаторівневою підготовкою професіоналів. Одним із головних завдань закладу вищої освіти – створення необхідних педагогічних умов для забезпечення студентів тими знаннями, якостями, вміннями, навичками, що необхідні для життя в сучасному суспільстві та для успішної діяльності на користь Батьківщини, а також створення умов для його морального та емоційного розвитку, громадянського самовизначення та набуття навичок громадянської діяльності. Тобто вища школа повинна створити умови для формування громадянської позиції студента. У цьому процесі важливу роль відіграє особистість викладача закладу вищої освіти.

Аналіз попередніх досліджень і публікацій. Проблемою формування активної громадянської позиції займалися філософи, соціологи, педагоги, юристи. Із різних сторін і поглиблено з точки зору педагогіки питання активної громадянської позиції вивчали такі науковці: Н. Дерев'янку,

М. Задержіна, В. Іванчук, П. Ігнатенко, Б. Кобзар, В. Поплужний та ін. О. Кафарська, Н. Нікітіна, А. Сігова розглядали формування громадянської позиції в освітньому процесі; Н. Корпач – у молодіжних організаціях; М. Бабкіна – у процесі позакласної роботи. М. Шимановський вивчав вплив суспільних дисциплін на формування громадянської позиції.

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Не дивлячись на те, що методи інтерактивного навчання часто привертають увагу дослідників, але деякі аспекти залишаються вивченими мало. Тому проблема використання інтерактивних методів навчання на уроках правознавства у педагогічному коледжі потребує подальшого вивчення.

Мета статті – вивчити проблему формування громадянської позиції майбутніх учителів на уроках правознавства в педагогічному коледжі за допомогою інтерактивних методів навчання; визначити ефективні шляхи та умови вирішення зазначеної проблеми у процесі вивчення курсу «Правознавство».

Викладення основного матеріалу. Освітні стандарти сьогодення налаштовують педагогів не лише подавати студентам теоретичний матеріал, а й вчити практично застосовувати його щоденно. Щоб втілити в життя такий тандем, рекомендуємо при організації освітнього процесу на уроках правознавства в педагогічному коледжі використовувати інтерактивну модель навчання.

В. Сухомлинський говорив: «Виховати громадянина означає виховати справжню людину. Ідеал громадянина включає наступні якості: соціальний оптимізм, уміння дорожити святинями як особистими цінностями та святинями свідомості та серця, розуміння сенсу життя; гармонійна єдність загальної та особистісної гідності; почуття обов'язку як стрижень етичної культури; усвідомлена громадянська позиція, що глибоко переживається. Бути справжньою людиною та громадянином – означає жити правильно, любити дітей, високо оберігати свою гідність – патріота, громадянина, трудівника» [6].

Із досліджень Г. Москалика: «Освіта за своєю суттю залишається консервативною структурою. Та які б оновлення не впроваджувалися, які б позитивні зміни не пропонувалися, ба, навіть косметичні, в освіті у своїй більшості чиниться опір нововведенням. Головними особами, що саботують нове є і педагоги, і керівники закладів, і батьки, і самі учні. Постає цілком закономірне питання: освіті не потрібні зміни? Зміни потрібні. Але прощатися з напрацьованим, часто «зручним» становищем не хочуть педагоги. Педагоги у своїй більшості не сприймають оновлення у бік вимог до себе. Це природні почуття людини. Бо врешті-решт і педагог – це, насамперед, людина» [3].

Справжні педагоги повинні завжди йти в ногу з часом, не боятися у своїй роботі використовувати нове, цікаве. Навчаючи майбутніх педагогів, маємо виховувати в них бажання бути «новими» педагогами. Ми повинні вкласти до їхньої свідомості розуміння, що сучасний учитель має бути різностороннім, різноплановим, готовим до використання нових технологій.

Науковцями доведено, що існує зв'язок між вихованістю студентів і вихованістю педагога. Знаючи це, можна стверджувати, що для успішного формування певних рис у студентів, викладач стовідсотково повинен володіти ними сам. Отже, від його професіоналізму, соціальної зрілості, здатності вирішувати завдання політичного, морального, громадянського виховання, професіоналізму залежить результативність усього процесу формування професійної позиції майбутніх учителів. На нашу думку, викладач не може бути обмежений будь-якими рамками, він повинен жити тим, що відбувається навколо, у суспільстві, знати та поважати його історію. Його обов'язок – проявляти власну громадянську позицію у своїй професійній діяльності, надихати студентів на любов і повагу до власної Батьківщини.

Нині наша держава переживає значні зміни, що стосуються всіх сфер життя. І тому зараз гостро стоїть питання необхідності формування громадянської позиції майбутнього педагога як важливої складової його професійного становлення, що стає першочерговим завданням викладачів закладів вищої освіти.

Науковець М. Павленко стверджує, що провідне місце серед професійних обов'язків шкільного педагога займає формування патріотизму та громадянськості в учнівської молоді. А успішність реалізації цього завдання значною мірою залежить саме від прояву вчителя у своїй професійній

діяльності громадянської позиції, що підтверджує необхідність її цілеспрямованого формування у студентів вищих педагогічних навчальних закладів [5].

М. Павленко поняття «громадянська позиція» розуміє як складну інтегративну категорію, що відображає особливий характер сприйняття особистістю навколишнього світу, її ставлення до держави й суспільства, позиціонування себе в ньому та внутрішнє бажання, готовність і здатність діяти на благо своєї Батьківщини на основі сформованої системи громадянських знань, умінь, навичок і громадянського світогляду. Тому можна сказати, що сформованість в особистості громадянської позиції дає змогу виявити рівень успішності всього процесу громадянського виховання й сприймати цю людину як громадянина та патріота своєї держави [4].

Н. Власова виділяє такі напрямки формування громадянської позиції: 1) мотиваційно-орієнтаційний: формування потреби участі в громадянській і політичній діяльності, інтересу до політичних, правових і суспільних проблем, установок і орієнтацій на суспільне благо; 2) соціально-діяльнісний: набуття досвіду громадської діяльності, формування вміння збирати, аналізувати й оцінювати суспільно-політичну інформацію, умінь соціальної взаємодії, навичок участі в дискусіях, публічних виступах, ділового спілкування, соціологічного дослідження, спрямованого на забезпечення розвитку позитивного відношення до держави, права, громадянського суспільства, до себе як громадянина; 3) рефлексивно-оцінний: розвиток здатності осмислювати і оцінювати особисту громадянську позицію [1].

На нашу думку, уроки правознавства в педагогічному коледжі значною мірою сприяють формуванню в молодого покоління власної громадянської позиції.

В умовах традиційних форм і методів навчання студентів, отримуючи інформацію від лектора, вони втрачають уміння здобувати інформацію самостійно і застосовувати чи використовувати свої знання. Але на даний час світова позиція до «продукту» вищої школи така: це людина, яка вміє самовдосконалюватися, готова до життя, до роботи в колективі, сформована особистість зі своєю індивідуальністю. Цього можливо досягти, використовуючи у своїй роботі особистісно зорієнтоване навчання. Його метою є формування людини як неповторної особистості, творця самої себе і своїх обставин. Найефективніше цьому сприяють саме інтерактивні методи навчання.

Сучасні умови вимагають від викладачів не лише надавати студентам навчальну інформацію, а й учити їх практично застосовувати у повсякденному житті. Реалізувати такі завдання можливо за допомогою інтерактивної моделі навчання. Слово «інтерактив» прийшло до нас з англійської від слова «interact», де «inter» – «взаємний» і «act» – «діяти». Таким чином, інтерактивний – здатний до взаємодії, діалогу. Інтерактивне навчання – це спеціальна форма організації пізнавальної діяльності, яка має конкретну, передбачувану мету: створити комфортні умови навчання, за яких кожен студент відчуває свою успішність, інтелектуальну спроможність.

О. Новак, Н. Білик розкривають основні психолого-педагогічні засади організації інтерактивного навчання дорослих, описують інтерактивні вправи, що можуть бути використані на різних етапах навчального заняття, а також представляють приклади використання інтерактивних методів навчання в системі підвищення кваліфікації педагогічних працівників, розкривають методичні особливості, надають коментарі до організації та проведення конкретних інтерактивних вправ [2].

Отже, інтерактивними методами навчання можемо назвати технології навчання, що дають можливість студентам взаємно, разом і спільно, рухливо, жваво та енергійно ви-

конувати пізнавальну діяльність у процесі навчання. Суть інтерактивного навчання полягає в тому, що освітній процес відбувається при активній взаємодії всіх студентів у процесі взаємонавчання та спільного навчання, де вони розуміють, що вони роблять і для чого.

Інтерактивне навчання відбувається за допомогою різних методів. Співпраця студентів і викладачів будується на основі суб'єкт-суб'єктних стосунків.

До методів інтерактивного навчання відносять: інтерактивні технології кооперативного навчання, технології колективно-групового навчання, технології ситуативного моделювання та технології опрацювання дискусійних питань (рис. 1):

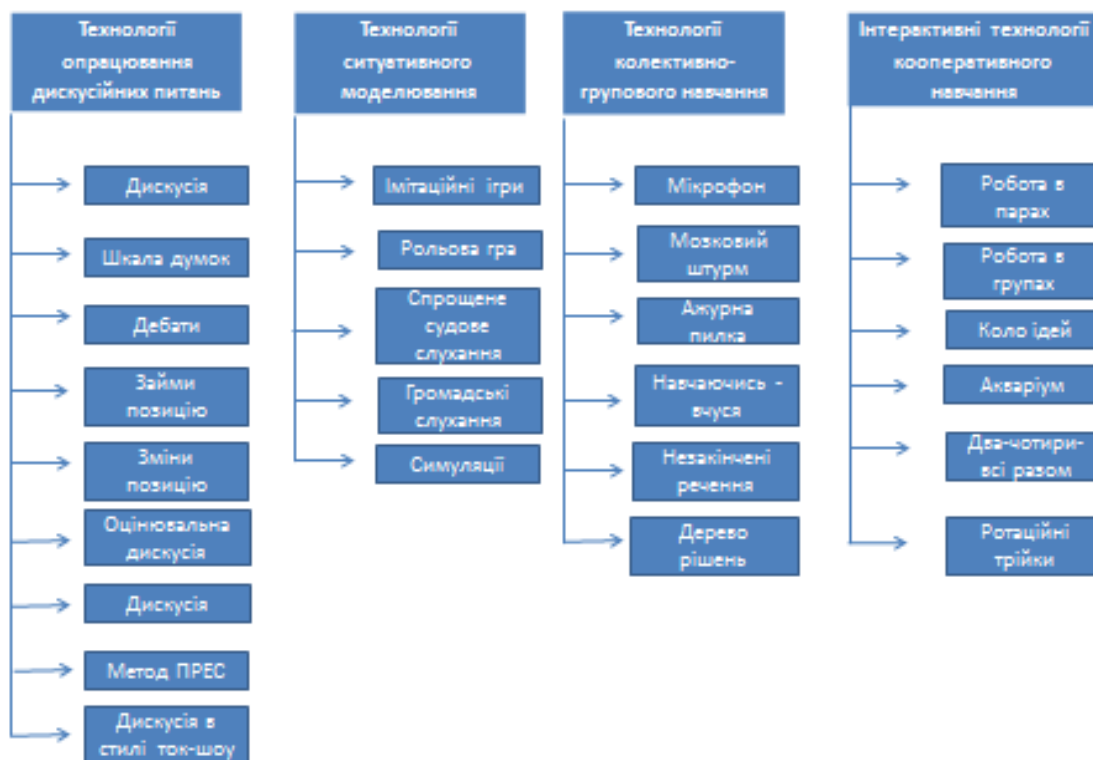

Рис. 1. Методи інтерактивного навчання (власне опрацювання)

Детально зупинимося на технологіях ситуативного моделювання та опрацювання дискусійних питань, так як вважаємо їх застосування на уроках правознавства у вищій школі найдоцільнішими та найефективнішими.

До технологій ситуативного моделювання відносять: симуляції, імітації, спрощене судове слухання, громадські слухання, розігрування ситуації за ролями (рольові ігри). Розглянемо кожен вид окремо.

«Симуляції» – це створені викладачем ситуації, під час яких студенти копіюють у спрощеному вигляді процедури, пов'язані з діяльністю суспільних інститутів, які існують у справжньому житті. Симуляція дає студентам змогу глибоко вжитися в проблему, зрозуміти її із середини.

Як організовується робота: обирається тема для симуляції та основне питання, яке вирішуватимуть студенти. Планується сценарій симуляції, обмірковується розподіл ролей, участь у грі всієї групи так, щоб продемонструвати не акторські здібності, а вмінє безособове відтворення обраного процесу. Дається студентам достатньо інформації,

чіткі інструкції, щоб вони могли переконливо виконувати свої ролі та одночасно вчитися. Перед симуляцією робиться стислий вступ. Заздалегідь потрібно обдумати запитання для підбиття підсумків.

«Імітації» – це процедури з виконанням певних простих відомих дій, які відтворюють, імітують будь-які явища навколишньої дійсності. Імітаційні ігри розвивають уяву та навички критичного мислення, сприяють практичному застосуванню вміння розв'язувати проблеми.

Як організовується робота: обирається явище, тема для імітації. Планується все, що необхідно для імітації, обдумується участь у ній всієї групи. Студентам дається достатньо інформації, щоб вони могли впевнено виконувати всі передбачені процедури та одночасно вчитися. Перед імітацією потрібно зробити стислий вступ. Попередньо обмірковується запитання для підбиття підсумків [7, с. 43–44].

«Розігрування ситуації за ролями (рольова гра)». Метою розігрування ситуації в ролях є визначення особистого ставлення до конкретної життєвої ситуації, набуття досвіду

поведінки в подібній ситуації методом гри, виконання ролі, близької до реальної життєвої ситуації. Вона допомагає навчитися через досвід та почуття.

Рольова гра імітує реальність шляхом «проживання ситуації у ролі», яка дісталася студентів, та дає можливість діяти «як насправді». Студенти мають право поводитись і розігрувати свою роль, моделюючи свою реальну поведінку, якщо це ситуації, в яких вони вже побували.

Як організовується робота: формулюється проблема, яку ілюструватиме рольова гра. Разом зі студентами визначається кількісний склад учасників рольової гри і спостерігачів. Студентам дається достатньо інформації, щоб вони могли переконливо виконувати свої ролі й одночасно вчитися. Обдумується, як проходитиме рольова гра. Студентам дається час на обмірковування ситуації, своїх ролей. Забезпечується активна участь усієї групи в рольовій грі. Студентам дається можливість провести рольову гру й імітувати історичні та сучасні ситуації. Здійснюється ретельний та поглиблений аналіз набутого досвіду.

«Спрошене судове слухання». Ця технологія дає студентам змогу отримати спрощене уявлення про процедуру ухвалення судового рішення, брати участь у вправі, пов'язаній з аналізом, критичним мисленням, ухваленням рішень.

Як організовується робота: обирається ситуація (судова справа, випадок, дилема) для вивчення. Готується додаткова інформація або обмірковується посилання на неї. Обдумуються найвірогідніші варіанти розв'язання ситуації. Готується план проведення судового слухання (його регламент записується на дошці). Здійснюється аналіз ситуації за схемою. Студенти ознайомлюються із процедурою слухання. Група студентів ділиться на три однакові групи: судді, обвинувачуючі й обвинувачувані.

«Громадські слухання». Моделювання громадського слухання за допомогою імітаційної гри допомагає студентам зрозуміти мету і порядок слухань, а також ролі та обов'язки членів державних органів, комітетів, комісій. Студенти набувають практичного досвіду у відзначенні й поясненні ідей, інтересів і цінностей, пов'язаних із предметом слухання.

Застосування технологій опрацювання дискусійних питань формує у студентів уміння говорити, закріплюються навички правильно та логічно висловлювати власну думку, відстоювати свою позицію, вести дискусію.

До технологій опрацювання дискусійних питань відносять: метод ПРЕС, займи позицію, зміни позицію, неперервна шкала думок, дискусія, оцінювальна дискусія, дебати, дискусія в стилі телевізійного ток-шоу.

«Метод ПРЕС». Із цієї технології варто почати роботу над навчанням студентів дискутувати. Її використовують під час обговорення дискусійних питань та під час вправ, у яких потрібно зайняти й чітко аргументувати визначену позицію з обговорюваної проблеми. Метод навчає студентів виробляти й формулювати аргументи, висловлювати думки з дискусійного питання у виразній та стислій формі, переконувати інших.

Як організовується робота: роздаються матеріали, в яких зазначено чотири етапи методу ПРЕС. Висловлюється своя думка, пояснюється, у чому полягає позиція. Пояснюється причина появи цієї думки, тобто на чому ґрунтуються докази. Наводяться приклади, додаткові аргументи на підтримку позиції, називаються факти, які демонструють докази. Узагальнюється думка. Пояснюється механізм етапів ПРЕС-методу і дається відповідь на можливі запитання студентів. Наводиться приклад до кожного з етапів. Пропонується бажаним спробувати застосувати цей метод до будь-якої проблеми на їхній вибір. Перевіряється, чи розуміють студенти механізм застосування методу. Етапи можна адаптувати, пропонуючи студентам наводити кілька варіантів своїх думок або прикладів. Коли формула буде зрозуміла всім студентам, пропонується їм спробувати самим. Застосовується метод ПРЕС на всіх заняттях, де необхідна аргументація студентами своєї думки.

«Займи позицію». Ця технологія допоможе з'ясувати, які позиції та думки можуть існувати щодо спірного питання. Кожному надають можливість висловитися, продемонструвати різні думки щодо теми, обґрунтувати свою позицію, знайти та висловити найпереконливіші аргументи, порівняти їх із аргументами інших. Цей метод корисний на початку роботи з дискусійними питаннями та проблемами.

Як організовується робота: пропонується студентам дискусійне питання, і вони повинні визначити свою позицію щодо нього. Розміщуються плакати в протилежних кутках кімнати. На одному з них написано «згодний (згодна)», на другому – «не згодний (не згодна)», на третьому «не знаю, не маю конкретної позиції». Необхідно зобразити правила виконання вправи та обговорити їх. Обирається кілька учасників і пропонується їм обґрунтувати свою позицію або запропонувати всім, хто поділяє один і той самий погляд, обговорити його і виробити спільні аргументи на його захист. Після викладу різних поглядів потрібно запитати, чи не змінив хтось із учасників своєї думки і чи не хоче перейти до іншої мікрогрупи (до іншого плаката). Пропонується студентам обґрунтувати причини свого переходу, назвати найпереконливіші аргументи своєї та протилежної сторони.

«Зміни позицію». Така технологія подібна до технології «Займи позицію». Вона також дає можливість обговорити дискусійні питання за участю всіх студентів. Метод допомагає стати на бік іншої людини, розвивати навички аргументації, активного слухання тощо.

Як організовується робота: заздалегідь необхідно підготуватися до обговорення. Ставиться перед групою дискусійне питання. Студентів необхідно об'єднати у пари, а потім – у четвірки (наприклад, перша і друга парта, третя і четверта). Дається завдання розподілити позицію з проблем («так» чи «ні») між парами. Одна пара в четвірці має обґрунтувати одну позицію, друга – протилежну. Пояснюється, що в четвірках кожна пара має представити своїм партнерам свій погляд. Кожен студент повинен відповідати. Чітко оголошується хронометраж: скільки часу відведемо на підготовку і на саму презентацію.

Дається досить часу на підготовку аргументів, а також завдання парам помінятися позиціями та знову повторити все спочатку. Вся четвірка вільно може обговорити тему. Студенти вже повинні висловлювати особисту думку. У результаті обговорення четвірка має або дійти згоди, або висновку про те, що їй бракує інформації. Заздалегідь визначаються часові рамки цієї вільної дискусії. Підсумки дискусії підбиваються з усією групою.

«*Неперервна шкала думок*». Ця технологія є однією з форм обговорення дискусійних питань, метою якої є розвиток у студентів навичок прийняття особистого рішення та вдосконалення вміння аргументувати свою думку.

Як організовується робота: обирається дискусійна проблема, яка має передбачати наявність обґрунтованих, діаметрально протилежних позицій. Виконується характеристика полярних поглядів, кожен із яких треба розглядати досить детально, ґрунтовно. Розміщуються у протилежних кінцях аудиторії плакати з альтернативними думками. Студентам дається час обміркувати та аргументувати свою позицію. Пропонується оприлюднити свою позицію, зайняти місце в ланцюгу залежно від своїх поглядів, а також пояснити, чому вони обрали саме це місце. Студенти можуть пояснювати причину, але не аргументувати. Оцінюючи протилежні погляди студенти можуть змінити свою позицію й знову зайняти своє місце в ланцюзі. Обговорюються наслідки різних позицій.

«*Дискусія*» – це широке публічне обговорення якогось спірного питання. Вона є важливим засобом пізнавальної діяльності, сприяє розвитку критичного мислення студентів, дає можливість визначити свою позицію, формує навички аргументації та обстоювання своєї думки, поглиблює знання з обговорюваної проблеми.

Як організовується робота: обирається тема для дискусії, пропонується учасникам заздалегідь, напередодні дискусії, план. Готується матеріал, який студенти повинні будуть прочитати вдома. Складається список запитань. У групі створюється атмосфера довіри та взаємоповаги. Повторюються зі студентами основні правила участі в дискусії. Потрібно активно використовувати жести та міміку, які допомагають підтримувати дискусію, не перериваючи її; уважно слухати студентів, стежити за обговоренням, настроєм, не давати відхилитися від теми. Обговорення не повинно перетворитися на гарячу суперечку, але й залишатися емоційним. Ставляться конкретні запитання, щоб збудити обговорення, й абстрактні, щоб остудити запал. Виділяється досить часу для заключної частини та пропонується студентам самим підбити підсумки.

«*Дискусія в стилі телевізійного ток-шоу*». Це технологія структурованої дискусії, в якій беруть участь всі студенти. Дає змогу контролювати перебіг дискусії, оцінювати участь кожного студента. Її метою є отримання студентами навичок публічного виступу та дискутування, висловлення й захисту особистої позиції, формування громадянської та особистої активності.

Як організовується робота: підготовчий етап – повідомляється попередньо тема дискусії її учасникам (бажано, у формі

дискусійного питання). Запрошуються від 2 до 5 експертів. Пропонується студентам придумати запитання до експертів та визначитись зі своєю позицією щодо поставленого запитання. Експерти попередньо готують додаткову довідкову інформацію з теми дискусії. Визначається назва ток-шоу та обирається ведучий. Аудиторія організовується за типом студії (студенти сідають півколом біля експертів). Перебіг дискусії – називається тема та представляється учасникам ведучий та експерти. Повідомляються правила ток-шоу (всі учасники дискусії мають говорити стисло і конкретно; слово для виступу надається лише ведучим; ведучий може зупинити виступаючого, який перевищив ліміт часу; виступ експертів (по 1–2 хв. кожен); студенти ставлять запитання експертам або роблять повідомлення (не більше хвилини). Експерти ставлять один одному запитання. Підбиваються підсумки дискусії за змістом і за формою її проведення.

«*Оцінювальна дискусія*». Ця технологія – один з найскладніших способів обговорення дискусійних проблем. Оцінювальну дискусію можна використовувати лише тоді, коли студенти навчилися працювати в групах та засвоїли технології розв'язання проблем. Метою такого виду дискусії є не стільки прояснення позиції сторін, скільки вдосконалення навичок дискутування.

Як організовується робота: студенти об'єднуються у групи по 8–10 осіб у кожній. Одна з груп розташовується в центрі аудиторії, решта студентів разом із викладачем розміщується довкола них. Вони є спостерігачами, а також мають оцінювати дискусію. За кожним із них викладач «закріплює» одного з учасників дискусії, якого вони будуть оцінювати. За тривалістю дискусія може бути від 8 до 20 хв., залежно від теми. У своїй роботі учасники користуються планом, аби не ухилитись від обраної теми. Перехід в обговоренні від одного пункту плану до іншого має бути переконливим та аргументованим. У процесі дискусії викладач та спостерігачі записують у спеціально підготовлену таблицю з прізвищами учасників заохочувальні бали (їх дають за чітке дотримання теми, правил дискутування, за цікаву і вчасно подану інформацію, за вдале залучення до участі в дискусії інших членів групи). Окремим учасникам можуть бути записані й штрафні бали (їх нараховують за перебивання виступу свого товариша, за відхилення від теми обговорення, за намагання говорити лише самому і не слухати інших тощо). У процесі підготовки викладач заготовляє на кожну групу аркуш оцінювання роботи її учасників. Кожен із спостерігачів отримує аркуш індивідуального оцінювання свого учасника дискусії. У них записують вид діяльності, за який можна давати заохочувальні та штрафні бали. Після закінчення дискусії викладач підбиває підсумки, аналізує діяльність кожного з учасників, оголошує суму набраних ними балів. Для закріплення отриманих під час дискусії знань викладач на завершення може дати групі письмове завдання за варіантами.

«*Дебати*» – складний спосіб обговорення дискусійних проблем. У дебатах поділ на протилежні табори набуває найбільшої гостроти, оскільки студентам необхідно довго

готуватися й публічно обґрунтовувати правильність своєї позиції. Кожна група має переконати опонентів і схилити їх до думки змінити свою позицію. Однак можна поставити й інше завдання – спільно розв'язати поставлену проблему. У такому разі студенти повинні будуть, висловивши свою позицію, уважно вислухати опонентів, щоб знайти точки дотику. Важливо, щоб учасники дебатів не переносили емоції одне на одного, а спілкувалися спокійно.

Як організовується робота: повідомляється студентам тема дебатів. Студенти об'єднуються у групи. Нагадуються правила ведення дискусії. Визначається час і порядок проведення дебатів. При підготовці група повинна розподілити ролі, подумати, як краще використати відведений для виступів час, підготувати запитання для інших груп. Для оцінювання виступів учасників дебатів запрошуються судді. Викладач повинен стежити за чітким дотриманням регламенту. Якщо ставилося завдання знайти спільне рішення, то після закінчення дискусії проводиться голосування. Підбиваються підсумки. Надається слово суддям.

Застосування технологій опрацювання дискусійних питань формує у студентів вміння критично мислити, дає можливість визначити власну позицію, формує навички відстоювати свою думку, поглиблює знання з обговорюваної проблеми [там само, 45–60].

Висновки і перспективи подальших розвідок. Отже, вважаємо, що формування громадянської позиції відбуватиметься ефективніше, використовуючи нетрадиційні методи роботи на уроках правознавства в педагогічному коледжі. Ми віддали б провідну роль саме інтерактивним методам навчання. Вивчаючи у вищій школі курс «Правознавство», студенти вчать використовувати правові знання на практиці, у житті. Застосовуючи на уроках інтерактивні методи навчання, формуємо у студентів демократичні цінності: суверенність народу, особисту й громадянська гідність людини, свобода, справедливість, верховенство закону, самоорганізація та самоврядування, солідарність. Створюючи ігрові ситуації на уроках «Правознавства», у студентів активізується освітній процес, вони вчать твор-

чо мислити та підходити до ситуацій з різних боків, враховуючи норми права. Ігрова форма роботи дає можливість краще засвоювати терміни, визначення, поняття. Студенти покращують інтерес до вивчення предмета, цікавляться додатковою літературою. Завдяки цим формам роботи на уроках правознавства ефективніше формується громадянська позиція майбутніх учителів. Формування громадянської позиції майбутніх вчителів є важливим складником їхнього професійного становлення, так як сучасне суспільство потребує покоління свідомих і активних громадян.

Рекомендуємо для застосування в практичній роботі інтерактивні методи навчання при проведенні уроків «Правознавства» в педагогічному коледжі при вивченні нового матеріалу, засвоєнні нових знань, при проведенні семінарських занять.

Сучасний етап використання інтерактивного навчання потребує подальшого дослідження, так як, на нашу думку, його можливості використовуються на недостатньому рівні, для підвищення ефективності формування громадянської позиції майбутніх учителів на уроках «Правознавства» в педагогічному коледжі.

Список використаних джерел

1. Власова Н. Ф. Аналіз сучасної практики формування громадянської позиції молоді в зарубіжній і українській освіті. *Наукові записки Бердянського державного педагогічного університету*. Сер: Педагогічні науки. 2016. № 1. С. 28–36.
2. Інтерактивне навчання в системі підвищення кваліфікації вчителів: навч.-метод. посіб. / упоряд.: О. О. Новак, Н. І. Білик. Полтава: ТОВ «АСМ», 2008. 192 с.
3. Москалик Г. Ф. Освіта майбутнього: погляд філософа. *Гілея: наук. вісник*. 2016. № 105. С. 295–297.
4. Павленко М. А. Структура та зміст громадянської позиції майбутніх учителів. *Педагогіка формування творчої особистості у вищій і загальноосвітній школах*. 2015. № 41. С. 237–242.
5. Павленко М. А. Формування громадянської позиції майбутніх вчителів у процесі професійної підготовки. 2016. URL: <http://dspace.univer.kharkov.ua/handle/123456789/11778>
6. Сухомлинський В. О. Як виховати справжню Людину. Вибрані твори.: у 5 т. Київ: Рад. шк., 1976. Т. 2. С. 147–416.
7. Сучасний урок. Інтерактивні технології навчання: наук.-метод. посіб. / О. І. Пометун, Л. В. Пироженко. За ред. О. І. Пометун. Київ: Вид-во А.С.К., 2004. 192 с.

Дата надходження до редакції авторського оригіналу: 25.07.2018

Станиченко О. Ф. Формирование гражданской позиции будущих учителей на уроках правоведения в педагогическом колледже с помощью интерактивных методов обучения.

А Современное общество требует от педагогов готовить «новых граждан», умеющих принимать решение, достаточно продуктивно приспосабливающихся к изменяющимся обстоятельствам, очень быстро, умеющих отстаивать собственную гражданскую позицию, будут настоящими патриотами своей страны. Сейчас есть потребность в воспитании личности, имеющей такие черты как активность, самостоятельность, творчество, способность приспосабливаться к условиям современности. Все эти качества возможно сформировать с помощью нового подхода к процессу обучения. Данная статья посвящена проблеме формирования гражданской позиции будущих учителей на уроках правоведения в педагогическом колледже с помощью интерактивных методов обучения. Автор предлагает эффективные пути и условия решения указанной проблемы в процессе изучения курса «Правоведение».

Ключевые слова: : гражданская позиция; правоведение; интерактивные методы обучения

Stanichenko Oksana. Formation of Civil Position of Future Teachers at the Jurisprudence Lessons in a Pedagogical College by Means of Interactive Teaching Methods.

S Modern society requires from teachers to prepare «new citizens» to make decisions, to adapt quite productively to changing circumstances, to defend their own civil position, to be real patriots of their country. Today we have to form an individual who will have such features as activity, independence, creativity, the ability to adapt to the present world. All these features can be formed by means of a new method of teaching process. This paper is dedicated to the problem of formation of a civil position of future teachers at the jurisprudence lessons in a pedagogical college by means of interactive teaching methods. The author offers effective ways and solutions to the described issue in the process of teaching and learning «Jurisprudence» course.

Key words: civil position; jurisprudence; interactive teaching methods